

Donderdag 27 september 2018 – 20:15

TURNHOUT

Cappella Amsterdam

Again and again

Sanda Audere, Elisabeth Blom, Elma Dekker,
Marijke van der Harst, Maria Köpcke,
Rachel Thompson
sopranen

Sabine van der Heijden, Mieke van Laren,
Dorien Liefers, Jenni Reineke,
Inga Schneider, Suzanne Verburg
alten

Dolf Drabbels, Jon Etxabe Arzuaga,
Jelle Leistra, Martin Logar,
Diederik Rooker, Endrik Üksvärav
tenoren

Erks Jan Dekker, Pierre-Guy le Gall White,
Harry van der Kamp, Bart Oenema,
Robert van der Vinne, Hans Wijers
bassen

Voorprogramma

Jonathan Bonny
marimba

WÜRTH

van roey

BOUWEN MET MENSEN

Voorprogramma

Frank Nuyts *De tous biens playne*

Programma

Begin

Josquin des Prez (ca.1450/55-1521) *In principio*

David Lang (*1957) *evening morning day (after Genesis)* 2007

Liefde

Josquin des Prez *Ecce tu pulchra es*

David Lang *where you go (after the Book of Ruth)* 2015

Verdriet

Josquin des Prez *Planxit autem David*

David Lang *solitary (after the book of Lamentations)* 2016

Straf

Orlando di Lasso (1532-1594) *Pater Abraham*

De zon gaat op, de zon gaat onder, alles is geweest en begint opnieuw

David Lang *again (after ecclesiastes)* 2005

Gregoriaans *Audi tellus*

Berusting

Arvo Pärt (*1935) *Da pacem Domine* 2004

Dit concert wordt opgenomen door Klara en wordt uitgezonden via Klara, klara.be en de gratis Klara-app

Inleiding

Frank Nuyts over *De tous biens playne*

Een stuk een titel geven in het Oud Frans, maar dan laten beginnen met een canon in twee totaal niet gerelateerde tempi...

De beginmaten zien er inderdaad uit als een kort fragment uit een score van Ferneyhough, maar eigenlijk doe ik niets anders dan wat de 'oude' polyfonisten ook deden: materiaal tot zijn uiterste consequentie verwerken. Een uitdaging voor de uitvoerder, maar vaak redelijk makkelijk te volgen voor de luisteraar. Al het materiaal in 'De tous biens playne' is gebaseerd op een (ondeugend) chanson van Jacob Obrecht. Hij was een Gentse componist, geboren in 1457 (exact 500 jaar voor mij trouwens), die in het begin van zijn carrière werkte voor en in de Sint-Baafs kathedraal.

De houten steigers die het optrekken van de duizelingwekkend hoge muren van de Middeleeuwse kathedralen mogelijk maakten, deden mij denken aan de minimalistische houten constructies van Sol LeWitt. Die werden de inspiratiebron voor de bouwdoosachtige vorm van het stuk. Daardoor is de compositie een aaneenrijging van korte fragmenten die voortdurend refereren naar de muziek van Obrecht, die, vreemd genoeg, door redelijk kleine ingrepen heel hedendaags begint te klinken.

Again and again

Cappella Amsterdam mijmert over het eeuwig komen en gaan van mensen en levens. Het universum van New Yorker David Lang – still alive and kicking– begroet de voor ons zo verre wereld van Josquin, die 27 augustus 1521 met een laatste zucht het aardse verliet in Condé-sur-l'Escaut. Een van de oprichters van het collectief dat zich met de strijdvaardige leus *Bang on a Can* vanaf 1987 hard maakte voor emancipatie en gelijkwaardigheid van alle muzieksoorten, ontmoet de man die kalm maar vastberaden zijn eigen weg zocht in hoven van puissant rijke families als de Sforza's in Milaan.

Onder kardinaal Ascanio Sforza genoot Josquin de status 'familiaris comensualis', bevrijd van belastingheffing en militaire dienst. Juni 1489 werd de zanger opgenomen in de pauselijke kapel van Rome. Snippers informatie onthullen hoe Ercole d'Este, de hertog van Ferrara, over de drempel van de eeuw besloot tot de duurst denkbare transfer onder kapelmeesters.

Hij verkoos de lastige Josquin boven de betrouwbare Heinrich Isaac. Samen met collega Ghiselin werd Josquin door hofagent Caglia te Parijs benaderd. Op 12 april 1503 draven de drie op edele rossen Lyon binnen. Vager zijn de contouren van de aankomst in Ferrara. In juli 1503 brak in de stad de pest uit. Josquin moet direct hebben gevoeld: wegwezen hier, alle rijkdom ten spijt! Hij vertrok, Jacob Obrecht kwam, raakte al in de zomer van 1505 besmet en bezweek. Duizend kilometer verder bekleedde Josquin voortaan een leidinggevende functie in het kapittel van de Notre Dame de Condé, als 'monsieur le prevost messire Josse des pres'. Er stonden hem ruim twintig getrainde zangers tot zijn beschikking.

Kende Josquin het mediterrane klimaat, David Lang is opgegroeid in zonovergoten Californië. Ontvluchtte Josquin rap als een sluwe vos de pest in Ferrara, David Lang maakte als dertiger mee hoe Manhattan werd getroffen door de aidsepidemie. Het is genadeloos in beeld gebracht door fotograaf Robert Maplethorpe.

In zijn bescheiden appartement in New York observeerde Lang zijn opgroeiende kinderen om van ze te leren. Hoe je als kind jezelf leert tekenen bijvoorbeeld. Hoe had hij dat zelf geleerd? Hoe hadden die processen doorgewerkt in zijn componeren? In interviews duidt Lang de volwassenwording als een traject waarin we de eenvoud verruilen voor een toenemende complexiteit.

Hij keek naar zijn kinderen en realiseerde zich: zij zitten in de situatie waar ik naar terug wil en doen tegelijkertijd hun duivelse best volwassen te worden. Het dreef hem ertoe juist de omgekeerde weg af te leggen. Hij besloot zijn muzikale ideeën voortaan uit te benen tot het skelet van de emotionele ervaring die hij wenst uit te drukken. Zijn brandende verlangen als luisteraar is ondergedompeld te raken in één specifieke ervaring. Zijn kritiek op ons concertleven dat we teveel leunen op het stramien van een sleets ritueel.

De chansons, missen en motetten van Josquin ontvouwen zich en werden na zijn dood des te vaker gezongen. Vele muziekdrukken getuigen ervan. De Florentijn Cosimo Bartoli paart in 1567 iconen van de beeldhouwkunst aan die van de muziek. Befamd is de derde dialoog uit zijn 'Ragionamenti Accademici', waarin hij Donatello – schepper van sensuele beelden – en Ockeghem – mogelijk leermeester van Josquin – de voorlopers noemt van Michelangelo en Josquin. De zangercomponist die in de Sixtijnse kapel zijn stem liet galmen en het genie dat het plafond ervan verluchtte met zijn fresco's.

Vergelijk Lang met een beeldend kunstenaar en zijn muziek wekt associaties met het schilderen op natte kalk. De hete adem van de zwoegende Michelangelo, het geluid van zijn kwasten en het gebonk van zijn hart, de enige klanken in een

verder verlaten kapel. Het concert opent met het vierstemmig motet *In principio erat verbum*. Het verklankt de befaamde openingsregel uit Johannes: in den beginne was het woord. In *every morning day* (Lang volgt het devies van dichter e.e. cummings: titels zonder hoofdletters) is het verhaal van de schepping ingekookt tot de essentie van zelfstandige naamwoorden. De evangelist Johannes stelde Jezus voor als Logos, het woord van God, de almachtige zelf. In het Koinè-Grieks, voertaal van de eerste eeuw, laat Johannes het opperwezen in de huid van een mens kruipen. Na de kruisdood reïncarneert 'Hij' van mens, een handbreedte ten opzichte van de eeuwigheid, tot de Almachtige. De mens vouwt zich weer uit tot de tijdloosheid van het universum. Alleen uitzonderlijke componisten is het gegeven een vergelijkbare gedaanteverwisseling te ondergaan.

In *Ecce tu pulchra es* laat Josquin liefdeslyriek uit het Hooglied bloeien. Langs *where you go* (2015) is door Cappella Amsterdam op 24 november 2016 in première gebracht (Muziekgebouw aan 't IJ). Ruth laat haar schoonmoeder Naomi niet in de steek: 'Uw volk is mijn volk. Waar gij zult sterven zal ik ook sterven'. Een reflectie op de vraagstukken, plichten en verantwoordelijkheden die ons geweten pijnigen. *Planxit autem David* verwijst naar het verdriet van de bijbelfiguur over Saul en diens zoon, Davids boezemvriend Jonathan, gevallen in een slag tegen de Filistijnen. Zowel het werk van Josquin als David Langs solitary putten uit klaagzangen van Jeremia. Josquin grijpt terug naar de soberheid van Gregoriaanse recitatie. Lang belicht de gebreken van de mens en ons eeuwig onvermogen, beklemtoont de waarschuwendende intentie door herhaling van verschrikkingen. Ze zullen ons teisteren indien we ons leven niet beteren! Tijdens het componeren kroop hij in de tekst in een soort poging tot method acting, door zich tot in het merg van zijn botten miserabel en schuldig te voelen.

Orlando di Lasso was de Paul McCartney van zijn tijd met scabreuze chansons, maar ook een gezien hofmusicus in Beieren. Zijn Pater Abraham memoreert hoe alles op en weer onder gaat. In frasen, neersuizend als molenwieken, haalt Lang eenzelfde thematiek aan in *again* (after ecclesiastes).

Eer de Est Arvo Pärt de vrede verkondigt, prent Gregoriaans uit de negende eeuw ons de afrekening en ondergang in waar dees aardkloot op afstevent: Audi tellus. Luister aarde, luister ceintuur van oceanen, luister mens.

Huib Ramaer

Teksten

Josquin des Prez In Principio

In principio erat Verbum
et Verbum erat apud Deum
et Deus erat Verbum.
Hoc erat in principio apud Deum.
Omnia per ipsum facta sunt
et sine ipso factum est
nihil quod factum est.
In ipso vita erat
et vita erat lux hominum.

*In den beginne was het Woord,
en het Woord was bij God,
en het Woord was God.
Dit was in den beginne bij God.
Alle dingen zijn door Hetzelve gemaakt,
en zonder Hetzelve
is geen ding gemaakt,
dat gemaakt is.*

Et lux in tenebris lucet
et tenebrae eam non comprehenderunt.
Fuit homo missus a Deo
cui nomen erat Iohannes.
Hic venit in testimonium ut testimonium
perhiberet de lumine ut omnes crederent per illum.
Non erat ille lux sed ut
testimonium perhiberet de lumine.

*In Hetzelve was het Leven,
en het Leven was het Licht der mensen.
En het Licht schijnt in de duisternis,
en de duisternis heeft hetzelve niet begrepen.
Er was een mens van God gezonden,
wiens naam was Johannes.
Deze kwam tot een getuigenis, om van het Licht te getuigen,*

*opdat zij allen door hem geloven zouden.
Hij was het Licht niet, maar was gezonden,
opdat hij van het Licht getuigen zou.
Dit was het waarachtige Licht,
Hetwelk verlicht een iegelijk mens, komende in de wereld.*

Erat lux vera quae inluminat
omnem hominem venientem in mundum.
In mundo erat et mundus per ipsum factus est
et mundus eum non cognovit.
In propria venit et sui eum non receperunt.

*Hij was in de wereld, en de wereld is door Hem gemaakt;
en de wereld heeft Hem niet gekend.
Hij is gekomen tot het Zijne,
en de Zijnen hebben Hem niet aangenomen.*

Quotquot autem receperunt eum
dedit eis potestatem
filios Dei fieri his qui credunt in nomine eius.

*Maar zovelen Hem aangenomen hebben,
dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden,
namelijk die in Zijn Naam geloven.*

Qui non ex sanguinibus neque
ex voluntate carnis neque
ex voluntate viri sed ex Deo nati sunt.
Et Verbum caro factum est
et habitavit in nobis
et vidimus gloriam eius gloriam
quasi unigeniti
a Patre plenum gratiae et veritatis.

*Welke niet uit den bloede,
noch uit den wil des vleses,
noch uit den wil des mans, maar uit God geboren zijn.
En het Woord is vlees geworden,
en heeft onder ons gewoond,
en wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd,
een heerlijkheid als des Eniggeborenen van den Vader,
vol van genade en waarheid.*

David Lang

Evening morning day (after Genesis 1)

heaven earth
earth darkness deep waters
light light
light light darkness
light day darkness night evening morning day

*hemel aarde
aarde duisternis diepe wateren
licht licht
licht licht duisternis
licht dag duisternis nacht avond ochtend dag*

firmament waters waters waters
firmament waters firmament waters firmament
firmament heaven evening morning day

*firmament wateren wateren wateren
firmament wateren firmament wateren firmament
firmament hemel avond ochtend dag*

waters heaven place land
land earth waters seas
earth grass herb seed fruit-tree fruit seed earth
earth grass herb seed tree fruit seed
evening morning day

*wateren hemel plaats land
land aarde wateren zeeën
aarde gras kruid zaad fruit-boom vrucht zaad aarde
aarde gras kruid zaad boom vrucht zaad
avond ochtend dag*

lights firmament heaven day night signs seasons days years
lights firmament heaven light earth
lights light day light night stars
firmament heaven light earth
day night light darkness
evening morning day

lichten firmament hemel dag en nacht tekenen seizoenen dagen jaren
lichten firmament hemel licht aarde
lichten licht daglicht nacht sterren
firmament hemel licht aarde
dag nacht licht duisternis
avond ochtend dag

waters creatures birds earth firmament heaven
sea-monsters creature waters birds
waters seas birds earth
evening morning day

wateren schepselen vogels aarde firmament hemel
zeemonsters schepsel wateren vogels
wateren zeeën vogels aarde
avond ochtend dag

earth creatures cattle things beasts earth
beasts earth cattle every-creeping-thing
man image likeness dominion fish sea birds air
cattle earth every-creeping-thing
man image image male female
earth dominion fish sea, birds air earth everycreeping thing
herb seed earth tree fruit tree seed
beast earth bird air earth every-creeping-thing life herb
every-thing evening morning day

aarde schepselen vee dingen beesten aarde
beesten aarde vee ieder-kruipend-ding
man beeld gelijkenis heerschappij vissen zeevogels lucht
vee aarde ieder-kruipend-ding
man beeld beeld man vrouw
aarde heerschappij vissen zee, vogels lucht aarde iederkruipend-ding
kruid zaad aarde boom fruitboom zaad
beest aarde vogel lucht aarde ieder-kruipend-ding leven kruid
al-les avond ochtend dag

Josquin des Prez

Ecce tu pulchra es

Ecce tu pulchra es, amica mea.
Oculi tui columbarum.
Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus.
Lectulus noster floridus,
Tecta domorum nostrarum cedrina,
Laquearia nostra cipresina.
Ego flos campi,
Et lilium convalium.
Sicut lilium inter spinas,
Sic amica mea inter filias.
Introduxit me rex in cubiculum suum,
Ordinavit in me caritatem.
Fulcite me floribus,
Stipate me malis,
Quia amore langueo.

*Wat mooi ben je toch, mijn vriendin,
je ogen zijn als die van duiven.
Wat knap ben je toch, mijn liefste en wat bekoorlijk.
Ons bed is het bloemenveld,
de balken van onze vertrekken zijn ceders,
de plafonds zijn van cipressen.
Ik ben een weidebloem
en een lelietje van dalen.
Als een lelie tussen de distels,
zo is mijn vriendin tussen de meisjes.
De koning heeft mij binnengeleid in zijn kamer,
hij heeft bij mij liefde opgewekt.
Tooi mij in bloemen,
verzadig mij met appels,
want ik kwijn weg van liefde.*

David Lang

Where you go (after the Book of Ruth)

where you go
where you stay
where you live
where you die
don't make me leave you
don't make me turn away from you
don't make me go

where you go I will go
where you stay I will stay
where you live I will live
where you die I will die

don't make me leave you
I will never leave you
don't make me turn away from you
I will never turn away from you
don't make me go
I will never go
for love is strong

*waar jij gaat
waar jij verblijft
waar jij woont
waar jij sterft
dwing me niet om je te verlaten
dwing me niet om me van je af te keren
dwing me niet om te gaan*

*waar jij heen gaat zal ik gaan
waar jij verblijft zal ik verblijven
waar jij woont zal ik wonen
waar jij sterft zal ik sterven*

*dwing me niet om je te verlaten
ik zal je nooit verlaten
dwing me niet om me van je af te keren
Ik zal me nooit van je afkeren
dwing me niet om te gaan
Ik zal nooit gaan
want liefde is sterk*

Josquin des Prez

Planxit autem David

Planxit autem David planctum huiuscemodi
super Saul et Ionathan, filium eius:

*Toen hief David een klaaglied aan
over Saul en zijn zoon Jonatan:*

Considera, Israel, pro his qui mortui
sunt super excelsa tua vulnerati.
Incliti, Israel, super montes tuos interfecti sunt.
Quomodo ceciderunt fortes in prelio.
Nolite annunciare in Geth,
neque annuncietis in compitis Ascalonis
ne forte letentur filie Philistim,
ne exultent filie incircumsisorum.

*Gedenk, Israël, zij die gestorven
en gekrenkt zijn op uw heuvelen.
Als een gevelde hinde, Israël, ligt jouw trots gesneuveld op je heuvels.
Ach, dat je helden moesten vallen!
Maak het niet bekend in Gat,
roep het niet rond in Askelon;
laat niet de Filistijnse vrouwen zich verheugen,
de dochters van die onbesnedenen niet juichen.*

Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia veniat super vos,
neque sint agri primiciarum, quia ibi abiectus est clipeus fortium
et clipeus Saul, quasi non esset unctus oleo.
A sanguine interfectorum, ab adipe fortium

*Bergen van Gilboa, draag geen dauw meer,
duld geen regen op je hooggelegen velden:
daar ligt het heldenschild, vertrapt,
het schild van Saul, vergeten en verwaarloosd.*

Secunda Pars

Sagitta Ionathe nunquam rediit retrorsum
Et gladius Saul non est reversus inanis.
Saul et Ionathas Amabiles et decori in vita sua,
in morte quoque non sunt divisi
aquilis velociores, leonibus fortiores.

*Nooit keerde de boog van Jonatan terug zonder het bloed van
verslagenen, zonder het vet van helden;
het zwaard van Saul bleef nimmer onverzadigd.
Saul en Jonatan, de geliefden en beminden, bij leven niet te
scheiden, en onafscheidelijk verbonden in de dood.
Sneller dan een arend waren ze, en sterker dan een leeuw.*

Filie Israel, super Saul flete,
qui vos vestiebat coccino in deliciis suis,
qui prebebat ornamenta aurea cultui vestro.
Quomodo ceciderunt fortes in prelio.
Ionathas in excelsis tuis occisus est.

*O dochters van Israël, treur om Saul!
Rijk bewerkt scharlaken gaf hij je te dragen,
door hem werd je getooid met sieraden van goud.
Ach, dat de helden in de oorlog moesten vallen!
Jonatan ligt gesneuveld op de heuvels.*

Doleo super te, frater mi Ionatha, decore nimis,
et amabilis valde super amorem mulierum.
Sicut mater amat unicum filium suum, sic ego te diligebam.
Quomodo ceciderunt robusti, et perierunt arma bellica?

*Het verdriet verstikt me, Jonatan,
je was mijn broeder, en mijn beste vriend.
Jouw liefde was mij dierbaar, meer dan die van vrouwen.
Ach, dat de helden moesten vallen,
dat jullie, wapens in de strijd van Israël, verloren moesten gaan!*

David Lang

Solitary (after the Book of Lamentations)

Solitary bereaved enslaved
bitter weeping comfortless
betrayed exiled oppressed
endlessly enslaved restless
overtaken mourning deserted
crying out
grief stricken brought low
suffering alone captive
without relief of any kind
like deer pastureless running on
exhausted
in flight from the hunter
I remember the life that was mine now
there is no one left to help me
grievous unclean despised
naked moaning ashamed
filthy endlessly downfallen
with no one to console me
the life that was mine
is now someone else's
crying out starving despised
seared by the fire
deep into my bones
entangled turned back
desolate
endlessly in misery
chained weighed down weakened
powerless rejected crushed
like grapes in a winepress
my crying eyes streaming with tears
comfortless courageless shocked
beaten unconsolated surrounded
an unclean filthy thing
abandoned by my lovers
distressed churning bereaved
inside me it is like death
comfortless troubled wicked

Eenzaam verweesd geknecht
bitter wenend troosteloos
verraden verbannen onderdrukt
voor altijd tot slaaf gemaakt rusteloos
overgenomen rouwend verlaten
schreeuwend
door verdriet overvallen aan de grond
lijdend alleen gevangen
zonder enige verlichting
zoals herten zonder een plek om te grazen
doorrennend uitgeput
op de vlucht voor de jager
ik herinner me het leven dat ik ooit had
er is niemand meer om me te helpen
pijnlijk onrein veracht
naakt kreunend beschaamd
smerig voor altijd gevallen
met niemand om me te troosten
het leven dat het mijne was
is nu van iemand anders
schreeuwend, verhongerend veracht
verschroeid door het vuur
diep tot in mijn botten
verstrikt afgewezen
verlaten
voor eeuwig ellendig
geketend overbeladen verzwakt
machteloos verworpen verpletterd
als druiven in een wijnpers
de tranen blijven uit mijn ogen stromen
troosteloos moedeloos geschokt
geslagen ongetroost omsingeld
een onrein smerige ding
verlaten door mijn geliefden
gekweld uitgewrongen verweesd
dood van binnen
troosteloos bezorgd verdorven

sick at heart
enveloped in darkness
cast down forgotten pitiless
swallowed up broken
brought down tot he ground
cut off powerless
without protection
caught in a flaming fire
devoured
the aim of ev'ry arrow/archer
swallowed up destroyed mourning
moaning wrecked destroyed
forgotten ruined dejected
sunk into the ground and broken
lawless blind
eyes all cried out
ev'rything churning
empty of emotion
wounded
fainting away in the streets of the city
starving
fainting away in the streets of the city
gasping
my last breath comfortless
downfall as vast as the sea
unhealed and unhealable
futile guilty mocked
hissed jeered
destroyed without pity
gloated over
my tears stream down in rivers day and
night
no rest for me
no rest for my eyes
crying out
my heart poured out like water
fainting from hunger
tormented starving slaughtered
lying on the ground
killed in anger
slaughtered without pity

ziek in hart en nieren
gehuld in duisternis
terneergeslagen vergeten genadeloos
verzwolgen gebroken
neergehaald
afgesneden machteloos
zonder bescherming
gevangen in een laaiend vuur
verslonden
het doel van elke pijl elke boogschutter
verzwolgen vernietigd rouwend
kreunend gesloopt vernietigd
vergeten geruïneerd neerslachtig
verzonken in de grond en gebroken
wetteloos blind
ogen roodgehuild
alles overhoop
helemaal leeg
gewond
wegkwijnend van de honger in de
straten van de stad
wegkwijnend in de straten van de stad
naar adem snakkend
mijn laatste adem troosteloos
ondergang zo groot als de zee
gewond en ongeneeslijk
zinloos schuldig bespot
toegesist uitgejouwd
vernietigd, zonder medelijden
verkneukeld
mijn tranen stromen als rivieren dag en
nacht
geen rust voor mij
geen rust voor mijn ogen
het uitschreeuwend
mijn hart uitgestort als water
flauwvallend van de honger
gekweld verhongereren afgeslacht
liggend op de grond
gedood in woede
afgeslacht zonder medelijden

my terrors from every direction
inescapable destroyed
afflicted beaten
walking in darkness and not in light
alone again and again all day
skin rubbed raw flesh worn away bones broken
besieged and surrounded
bitter and hard
living in darkness
like the dead walled in
no escape
my only hope is you my only hope is you
weighed down with chains
when I cry out
when I plead for help no one can hear
my way is blocked
there's no way forward
hunted broken torn to pieces
stunned
ev'ry archer aims at me ev'ry arrow finds me
pierced
mocked taunted all day long
filled with bitterness
drunken on bitterness
teeth broken
pressed down into the ashes
so far from peace I have forgotten what it is
my only hope is you

*gedood in woede
afgeslacht zonder medelijden
verschrikkingen van alle kanten
onontkoombare vernietigd
geteisterd geslagen
wandelen in de duisternis, en niet in het licht
alleen telkens opnieuw de hele dag
huid rauw vlees weggerot gebroken botten
belegerd en omringd
bitter en hard
verblijvend in de duisternis
ommuur als de doden*

geen ontsnapping mogelijk
mijn enige hoop ben jij
gebukt onder het gewicht van mijn ketens
wanneer ik het uitschreeuw
toen ik om hulp smeekte kon iemand me horen
mijn weg is afgesneden
er is geen weg vooruit
gejaagd gebroken aan stukken gescheurd
verdoofd
elke boogschutter mikt op mij iedere pijn raakt me
doorboord
bespot beschimpt de hele dag lang
gevuld met bitterheid
dronken van bitterheid
tanden gebroken
in de as neergedrukt
zo ver van vrede verwijderd dat ik ben vergeten wat het is
mijn enige hoop ben jij

Orlando di Lasso

Pater Abraham

Pater Abraham, miserere mei,
et mitte Lazarum, ut intingat
extremum digiti sui in aquam,
ut refrigeret linguam meam,
quia crucior in hac flamma.
Et dixit illi Abraham:
Fili, recordare
quia recepisti bona in vita tua,
et Lazarus similiter mala:
nunc autem hic consolatur,
tu vero cruciaris.

Vader Abraham, heb medelijden met mij
en zend Lazarus dat hij zijn vingertop
in het water doopt
en mijn tong kan bevochtigen,
want ik lijd hier in de vlammen.
Abraham zei hem:
Gedenk, mijn zoon,
dat jij tijdens je leven al het goede hebt ontvangen,
Lazarus daarentegen al het slechte:
hij wordt nu getroost,
jij daarentegen moet lijden.

David Lang

Again (after Ecclesiastes)

people come and people go
the earth goes on and on
the sun rises, the sun sets
it rushes to where it rises again
the wind blows round, round and round it stops,
it blows again
all the rivers run to the sea
but the sea is never full
from where the rivers run they run again
these things make me so tired
I can't speak, I can't see, I can't hear
what happened before will happen again
I forgot it all before
I will forget it all again

*mensen komen en mensen gaan
de aarde gaat maar door
de zon komt op, de zon gaat onder
hij haast zich naar waar hij weer opkomt
de wind waait rond, rond en rond het stopt,
het waait weer
alle rivieren lopen naar de zee
maar de zee is nooit vol
waar de rivieren lopen lopen ze weer
deze dingen maken me zo moe
Ik kan niet spreken, ik kan niet zien, ik kan niet horen
wat er gebeurd is zal weer gebeuren
Ik vergat het allemaal al eerder
Ik zal het allemaal weer vergeten*

Gregoriaans

Audi tellus

Audi tellus,
audi magni maris lymbus,
audi omne quod vivit sub sole:
hujus mundi decus et gloria
quam sit falsa quam transitoria,
protestantur hec temporalia
non in uno statu manencia.
Nichil enim regalis dignitas,
Nichil valet corporis quantitas,
Nil arcium valet profunditas,
neque diis falsa divinitas.
Nullum salvat genus aut species,
nulli prodest auri congeries.
Ubi Plato, ubi Pompejus,
ubi Porrus aut ubi Daryus?
Ubi Cesar, ubi Vergilius,
ubi Flaccus, ubi Porphyrius?
Alexander ubi rex maximus,
Hector, Trojie ubi fortissimus?
Cum Helena Paris pulcherimus,
aut Achilles ubi magnanimus?
Transierunt leges mortalium
per unius diei spacium.
Sed tu, Deus, rector fidelium,
fac te, Christe,
nobis propicius cum de malis
fiet iudicium!

*Luister, aarde, luister,
uiteinde van de grote zee,
luister, alles wat leeft onder de zon:
wat zijn de roem en trots van deze wereld
bedrieglijk en vergankelijk.
Al het tijdelijke hier op aarde
getuigt hiervan en is onstandvastig.
Waarlijk, koninklijke waardigheid betekent niets,
grootheid van gestalte is waardeloos.
Niets vermogen grootse burchten,
niets de valse goddelijkheid der afgoden.
Afkomst of uiterlijk brengt geen heil,
veel goud is voor niemand nuttig.
Waar is Plato, waar Pompeius,
waar Porrus of waar Darius,
Waar Caesar, waar Vergilius,
waar Flaccus, waar Porphyrius?
Waar Alexander, de machtigste koning,
waar Hector van Troje, de dapperste?
Waar Paris, met Helena, de allermooiste,
waar de fiere Achilles?
De wetten van de sterfelijken
vergaan in één enkele dag.
Maar jij, God, de leider van de gelovigen,
jij, Christus, wees ons genadig
wanneer je over de zondaars je oordeel
zal vellen.*

(vertaling Ignace Bossuyt)

Arvo Pärt

Da pacem Domine

Da pacem Domine
in diebus nostris
quia non est alius
qui pugnet pro nobis
nisi tu, Deus noster.

Geef vrede, Heer
in onze dagen
want er is er niemand anders
die voor ons ten strijde trekt
dan alleen U, onze God.

Biografieën

Cappella Amsterdam

Met een rijkdom aan stemkleuren bereikt kamerkoor Cappella Amsterdam zijn specifieke homogene klank. Sinds 1990 staat het koor onder artistieke leiding van chef-dirigent Daniel Reuss. Kamerkoor Cappella Amsterdam werd opgericht in 1970. De nadruk in het repertoire ligt op twee uitersten: oude meesters en moderne muziek. Werken van Nederlandse componisten krijgen speciale aandacht, van Sweelinck tot Andriessen en Ton de Leeuw. Cappella Amsterdam vindt het belangrijk om het Nederlandse muzikale erfgoed bij publiek te laten klinken, in Nederland en daarbuiten. Het koor werkt samen met Nederlandse en internationale topensembles en -orkesten, zoals het Orkest van de Achttiende Eeuw en Asko|Schönberg. Bij Harmonia Mundi verschijnen vrijwel jaarlijks cd's van Cappella Amsterdam o.l.v. Daniel Reuss, o.a. in 2010 Golgotha van Frank Martin (Grammy-nominatie), in 2012 koorwerken van Leoš Janáček (Edison Klassiek 2013) en in 2017 de alom geprezen CD Arvo Pärt – Kanon Pokajanen, winnaar van de Edison Klassiek 2017. 'Het koor Cappella Amsterdam en dirigent Daniel Reuss leveren een wereldprestatie in de spirituele Kanon Pokajanen van de Estse componist Arvo Pärt. Alles klopt, vanaf de eerste maat,' aldus de Edison-jury. Voor najaar 2018 staat een cdrelease van Brahms' Ein deutsches Requiem op stapel en wordt in samenwerking met harmonia mundi gewerkt aan een serie cdopnames met werken van vroege Franco-Vlaamse polyfonisten. De eerste in deze reeks, Josquin des Prez - Miserere mei Deus is vanaf september 2018 verkrijgbaar.

Daniel Reuss

Met zijn röntgenoren als gereedschap dringt Daniel Reuss door tot de essentie van de muziek die hij uitvoert. Bevlogen dirigeert hij muziekrepertoire dat vele eeuwen bestrijkt, van de 13de tot de 21ste eeuw. Reuss (1961) studeerde koordirectie bij Barend Schuurman aan het Rotterdams conservatorium. Toen hij 21 jaar was, richtte hij het Oude Muziek Koor Arnhem op en in 1990 werd hij artistiek leider van Cappella Amsterdam. Van 2003 tot 2006 was hij chef-dirigent van het RIAS Kammerchor in Berlijn. In 2006 werd Daniel Reuss door Pierre Boulez uitgenodigd als docent en dirigent op de Lucerne Festival Academy in Zwitserland. In februari

2007 maakte hij zijn debuut bij de English National Opera met Händel's Agrippina. Van 2008 tot 2013 combineerde Daniel Reuss zijn werkzaamheden als artistiek leider van Cappella Amsterdam met het chef-dirigentschap van het Ests Philharmonisch Kamerkoor. Daniel Reuss werkt daarnaast geregeld met ensembles en orkesten uit heel Europa en daarbuiten, zoals Akademie für Alte Musik Berlin, ensemble MusikFabrik, het Scharoun Ensemble, Sinfonia Varsovia, Kammerorchester Leipzig en São Paulo Symphony Orchestra. Sinds 2015 is Daniel Reuss tevens chef-dirigent van het Ensemble Vocal Lausanne. In 2016 werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

Sint-Pieterskerk

(c)Erf-goed.be

Wie denkt dat de Sint-Pieterskerk een kerk als een ander is, komt bedrogen uit. De buitenkant is opmerkelijk sober, het interieur is adembenemend. Pronkstuk is de preekstoel uit 1862. Hoe oud de oudste kerk van Turnhout is, blijft een mysterie. Maar het resultaat van eeuwen werk is ronduit knap. Vooral het bekende interieur doet grote ogen trekken. Van verwoestingen tijdens de beeldenstorm is geen spoor meer. Integendeel. De preekstoel, het hoogaltaar en beeld- en schilderwerken blinken van schoonheid. Er wordt ook een rijke kerkschat bewaard.

De preekstoel, de glasramen, het orgel en de altaren, ooit leken ze in vlammen op te gaan. De kerktoren leek te branden. Maar de brandhaard bleek echter een sterke zwerm muggen in de zonneschijn te zijn. Zo kregen de Turnhoutenaren de bijnaam 'muggenblussers'.

EXPERIMENT/NIJEUW
KUNST/THEATER/JAZZ/ACT
KLASSIEKE MUZIEK/POEZIE,
DESIGN/FOTOGRAFIE/DANS
OUDE MUZIEK/LITERATUUR
OPERA/ARCHITECTUUR/
FILOSOFIE/FILMMUZIEK/
GESCHIEDENIS/ERFGOED/GA
HEDENDAAGSE MUZIEK/FEST
POLITIEK/ECONOMIE/WORK
PERFORMANCE/SOCIOLOGIE
CHANSON/SOUNDSCAPE

Klara. Blijf verwonderd.

HET NIEUWS UIT DE KEMPEN EN MECHELEN

rtv

altijd op scherp

www.rtv.be

[rtvvandaag](https://www.facebook.com/rtvvandaag)

[@rtv_vandaag](https://twitter.com/rtv_vandaag)

20/II

dinsdag 20 november 2018 om 20.00 uur
Sint-Pieter-en-Paulkerk, Keizerstraat 1, Mechelen

Mechelen, Stadsarchief, ms. s.s. (Mechels koorboek), fol. 49v (detail)

Vertroosting bij de Moeder Gods

Polyfone Mariadevotie bij Pierre de la Rue en tijdgenoten

Concert

Binchois Consort (GB)

artistieke leiding: Andrew Kirkman

Motetten, chansons en misdelen van Pierre de la Rue (1452-1518), Gilles Binchois, Alexander Agricola, Josquin des Prez, Matthaeus Pipelare, Walter Frye en anderen.

Concert in het kader van de internationale Alamire Foundation conferentie "Pierre de la Rue and Music at the Habsburg-Burgundian Court" (20-23 november 2018, Hof van Busleyden, Mechelen) naar aanleiding van de 500e verjaardag van het overlijden van de la Rue. Meer info: www.alamirefoundation.org

Tickets € 22 / € 20 (+60) / € 12 (-26)
Hallestraat 2-4-6, 2800 Mechelen- 070 222 800
www.uitinmechelen.be
uit@mechelen.be

v.u. Bart Demuyt, Mgr. Ladeuzeplein 21, B-3000 Leuven

ALAMIRE
FOUNDATION

GOf Baroque

CONCERTEN IN AMUZ

van 26 september t.e.m. 16 december

#EuropeForCulture

WWW.AMUZ.BE

AMUZ

Mede gefinancierd door het
programma Creatief Europa
van de Europese Unie

.0

PUNT NUL

26.1.2019

—

21.4.2019

één tentoonstelling · vijf kerken · vijf cultuurcentra

Geel · Herentals · Heist-op-den-Berg · Mol · Turnhout

Provincie
Antwerpen

DE WARANDE

'T GETOUW
CULTUURCENTRUM NUL

CULTUURCENTRUM
ZWANEBERG

Ben jij op zoek naar een afwisselende
functie in een internationaal bedrijf met
familiale sfeer en een moderne visie?

**ONTDEK ONZE VACATURES
OP WERKENBIJWURTH.BE**

van roey

BOUWEN MET MENSEN

Oostmalsesteenweg 261 • 2310 Rijkvorsel • T +32 3 340 17 11 • info@vanroey.pro • www.vanroey.pro

COLOFON

ALGEMENE COÖRDINATIE EN ORGANISATIE

Festival van Vlaanderen Kempen vzw
met dank aan sponsor IOK
en mediasponsor Klara

ORGANISATIE

Dr. Jelle Dierickx
directeur
Lien Puttemans
marketing & PR
Michaela Defever
marketing & PR
Eve Van Goey
productie
Ingken Grosse
zakelijk medewerker

RAAD VAN BESTUUR

Marc De Geyter
voorzitter
Kris Vreys
ondervoorzitter
Ludo Kools
secretaris
Greet De Clerck
Bart De Nijn
Luk Lemmens
François Mylle
Annemarie Peeters
Michel Oliebos
Annick Schramme
Björn Siffer

SAMENSTELLING EN REDACTIE

Jelle Dierickx
Eve Van Goey
Lien Puttemans

ONTWERP EN CAMPAGNEBEELDEN

www.emilielauwers.be

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Jelle Dierickx
Festival van Vlaanderen Mechelen/Kempen vzw
Zoutwerf 5
2800 Mechelen

EUROPEAN FESTIVAL ASSOCIATION

Het Festival van Vlaanderen Mechelen maakt deel uit van de koepel Festival van Vlaanderen en is lid van de European Festival Association.

Programma onder voorbehoud van wijzigingen.

CONTACT

**Festival van Vlaanderen
Kempen vzw**
Zoutwerf 5, 2800 Mechelen
T +32 (0)15 26 23 41
kempen@festival.be
www.musica-divina.be

SUBSIDIENTEN

MET DE STEUN VAN

De steden Geel, Hoogstraten, Lier, Mol, Herentals en Turnhout en de gemeenten Westerlo, Heist-op-den-Berg en Scherpenheuvel, de abdijen van Postel, Averbode en Tongerlo, en de kerkfabrieken en de toerismediendiensten van de betrokken steden en gemeenten.

POESIA DIVINA

SPONSORS

PARTNERS

